

deVolkskrant

We zeggen het maar even voor de zekerheid: printen is alleen toegestaan voor persoonlijk gebruik. Het is niet supersympathiek om dit artikel te verspreiden. Sterker nog: het is verboden. Gelukkig is het heel eenvoudig om anderen een Blendle-linkje te sturen. Delen kan dus altijd!
12-09-2018

Niet zonder elkaar

vandaag · 11 minuten lezen

Cabaretduo Matroesjka kende een vliegende start. Maar toen belandde de ene helft in een depressie. Hoe verder? Spoiler: volgende maand gaat Brainwash alsnog in première.

DOOR GIDI HEESAKKERSFOTO'S

Het ging lekker met Lisa Loeb (29) en Janneke Rinzema (30). In 2012 studeerden ze allebei cum laude af als jazz-zangeres aan het Conservatorium van Amsterdam, waar ze bevriend raakten. Twee jaar later wonnen ze als cabaretduo Matroesjka de publieksprijs op het Amsterdams Kleinkunst Festival. In 2016 speelden ze hun avondvullende debuutvoorstelling Eeuwig vlees; met het nummer #Imalive, over bootvluchtelingen die net aan land zijn gekomen in Europa, werden ze bovendien genomineerd voor de Annie M.G. Schmidt-prijs.

'Die blonde' (Loeb) en 'die brunette' (Rinzema) doopten zichzelf 'hét technocabaretduo van Nederland', verwijzend naar hun op beats gecomponeerde liedjes. De recensent van de Volkskrant noemde het 'een fris geluid binnen het muzikale cabaret', op die van De Telegraaf maakten de twee indruk met hun 'typetjesparade, hilarische sketches en prachtige liedjes' en NRC Handelsblad constateerde 'ruimte voor groei', maar noemde 'dit energiek stampende debuut' ook 'een goed begin'.

Een goed begin - en dóór, want de theaters wilden meer Matroesjka. Na honderd avonden Eeuwig vlees zou op 22 oktober 2017 hun

tweede voorstelling Brainwash in première gaan in een uitverkochte Kleine Komedie. Het liep anders. Loeb: 'Een jaar geleden ben ik ingestort. Op 11 september zei mijn huisarts: 'Je mag niet meer werken, zeg die première maar af.' Rinzema: 'De Twin Towers en Lisa Loeb.' Uiteindelijk moesten ze de hele tournee afblazen.

Wat gebeurt er met een duo als de een geveld wordt door een depressie en de ander dus óók thuis komt te zitten?

Eerst het happy end: op 19 oktober gaat Brainwash alsnog in première, vanaf deze week speelt Matroesjka try-outs. Loeb voelt zich stukken beter, al blijft het oppassen dat ze qua energie haar hand niet overspeelt. Ze is met een Uber naar de kroeg aan de andere kant van Amsterdam gekomen, want 40 minuten fietsen door het drukke centrum is nog iets te veel van het goede. In het bruine café valt ze op in een witte jurk, vol in de make-up, felrode lippen als altijd, luid pratend, met een onopgemaakte Rinzema naast zich, alledaags gekleed, op het eerste gezicht rustiger.

In hun eerste voorstelling maakten ze misschien iets te veel een karikatuur van zichzelf, op basis van hun verschijning, zegt Loeb. 'We speelden een voorstelling over twee Russische internetbruiden. Dan ligt het voor de hand de tegenstellingen uit te vergroten: ik de brutale vamp, Janneke het zogenaamd verlegen meisje dat met harde grappen verrassend uit de hoek komt. Maar in het echt heb ik echt geen grotere bek en is Janneke totaal niet timide.' Rinzema: 'We zijn flink aan elkaar gewaagd. Op het toneel waken we er nu ook voor dat we niet in stereotypen vervallen. Zo hebben we ons samenspel spannender gemaakt, voor onszelf en voor het publiek.'

Sinds kort kunnen ze meepraten over een cliché: hun band is door alle narigheid alleen maar sterker geworden.

De ellende begint in december 2016. Loeb: 'Na de laatste keer optreden met Eeuwig vlees hadden we vijf dagen vakantie. Meteen daarna zou het schrijven voor de tweede voorstelling beginnen, want vanaf februari stonden er alweer dertig try-outs gepland. Maar dat schrijven ging voor geen meter. Ik had geen inspiratie, er kwam niks uit. Ik had koppijn, zwarte vlekken voor mijn ogen, voelde steken in mijn hart, was de hele tijd misselijk en moe, hoeveel ik ook uitrustte. En later begon ik ook flauw te vallen.'

Rinzema: 'Ik had niet meteen in de gaten hoe ernstig het eigenlijk was. We zagen elkaar in die periode vijf, zes keer in de week. Dan is het als met iemand die steeds een beetje dikker wordt: het valt je pas op als iemand bij wijze van spreken niet meer door de deur kan.'

Loeb: 'Gas terugnemen was in mijn ogen geen optie. We moesten vier keer per week optreden en een nieuwe voorstelling maken. Er kwam een uitverkochte première aan. In De Kleine Komedie! Zoiets zeg je niet af.'

Ze slepen zich samen door de try-outfase heen, maar leuk is het niet. Loeb: 'Het was niet spelen, maar overleven. Ik heb volgens mij geen fouten gemaakt, ben geen enorme stukken tekst vergeten, heb niet overgegeven tijdens de voorstelling - maar de bravoure die ik van mezelf heb op het podium was helemaal weg. Ik werd een ongelukkige grijze muis.'

Rinzema: 'En omdat Lisa wat meer naar de achtergrond verdween, ging ik overcompenseren.'

Loeb: 'En daar ergerde ik me dan weer aan: hallo Janneke, je geeft zo veel energie, ik kan je niet bijhouden! Het publiek merkte ook dat de balans zoek was. Dan zei iemand bijvoorbeeld na afloop in de foyer tegen Janneke: 'Jij gaat er met alle grappen vandoor.'

Rinzema: 'Of ze zeiden tegen mij: 'Zij is de aangever en jij bent de afmaker.'

In september 2017 vertrekt het duo voor een week naar Middelburg, waar hun regisseur in de avonduren een voorstelling speelt. Overdag werken ze samen met hem in een vakantiehuisje aan Brainwash.

Loeb: 'De avond voor we naar Middelburg gingen, kon ik alleen maar huilen. Ik wil het niet, ik kan het niet. Maar ik ging toch. We repeteerden de hele week, maakten het script voor de voorstelling af, zo goed en zo kwaad als het kon. Daarna hadden we een montageweek in Baarn, waar we de show in elkaar moesten zetten. Dat was weer huilen, huilen, huilen. Veel ruzie ook.'

Rinzema: 'Verder is cabaret maken vooral lachen, hoor. Dat huilen heb ik trouwens nooit geweten.'

Loeb: 'Dat deed ik bij mijn man, niet bij jou. We zaten toen zes weken voor de première, ik wilde de sfeer niet nog verder verpesten. Aan het eind van die week in Baarn hadden we een bedrijfsoptreden. De maandag erna zaten we in een café naar de begroting te kijken en bleken er allemaal extra kostenposten te zijn, waardoor nog meer stress ontstond. Ik ging naar huis met zó'n to-dolijst en kon alleen maar huilen. Deze keer hield het niet meer op, ik raakte compleet in paniek.'

Loeb's moeder maakt een afspraak bij de huisarts. Loeb: 'Ik dacht toen nog dat ik kalmeringsmiddelen kon krijgen, om weer door te

kunnen.' Dat ging er bij de dokter niet in. Een week later volgt een afspraak bij een psycholoog, die de diagnose burn-out stelt en haar net als de huisarts dringend aanraadt de première af te zeggen, de geplande tournee voor ten minste drie maanden op te schorten en pas na Kerst de draad weer op te pakken. Loeb: 'Op dat moment dacht ik alleen maar: godzijdank.' Rinzema: 'En ik dacht: shit shit shit, hoe gaan we dit doen? Wat ga ik doen? Ik raakte behoorlijk in paniek.'

Terwijl de een in bed kruipt, probeert de ander tijdelijke klussen te zoeken. Rinzema presenteert een open podium voor theatermakers in het Betty Asfalt Complex en benadert satirische tv-programma's als Dit was het nieuws en het NPO 2-radioprogramma Spijkers met koppen, in de hoop de drie maanden zonder werk te kunnen overbruggen met het schrijven van grappen. 'Dan ga je toch gewoon zelf optreden, zeiden sommige mensen. Maar ja, zo werkt het dus niet. In de theaterwereld worden voorstellingen anderhalf jaar vooruit gepland.'

Ze zien elkaar in die maanden amper, bellen of appen maar af en toe. Rinzema: 'We zijn vriendinnen, maar ik sta natuurlijk ook symbool voor ons werk. Terwijl zij juist afstand moest nemen van dat werk. Daarbij wilde ik ook niet telkens denken: is ze al beter? Is ze al beter? We hadden allebei ruimte nodig om te doen wat we moesten doen.'

Het pijnlijkste moment, zegt Loeb, was misschien wel het appje van een vriendin, met een screenshot van de mail die De Kleine Komedie had rondgestuurd om uit te leggen waarom de première niet doorging. 'Dit hebben ze wel netjes opgelost, schreef ze. Die vriendin bedoelde daar natuurlijk niks verkeerd mee, maar het was een enorme klap in mijn gezicht. Zó confronterend. In De Kleine Komedie spelen was mijn allergrootste droom. Ik had het gevoel dat ik alles verneukt had door ziek te worden. Janneke zat thuis met

mijn probleem, onze technicus zou ook een jaar geen werk hebben. Er moesten allemaal dingen worden afgezegd - door mij.'

Rond Kerst gaat het niet beter met haar, alleen maar slechter. Ze kan de straat niet op zonder een paniekaanval te krijgen. Volgens de psychiater die ze bezoekt, is de diagnose burn-out onjuist; hij constateert een depressie met een angststoornis. Ze besluiten het hele seizoen af te zeggen en pas een jaar later verder te gaan. Loeb: 'Toen ik eenmaal met medicatie begon, ging het al snel een stuk beter. Ik ben de antidepressiva erg dankbaar. Matroesjka, sponsored by Citalopram.'

Rinzema moet met het impresariaat oplossingen bedenken voor de financiële gevolgen van hun besluit. 'We hadden al behoorlijk veel geïnvesteerd in zaken als lampen, decorstukken, onze kostuums van ontwerper Bas Kusters. Moest ik die terugsturen nu we niks gingen verdienen, of konden we iets regelen? Uiteindelijk hebben zij dingen voorgeschoten en mochten we facturen van freelancers een jaar later betalen. Dan doe je wel een dankgebedje, als mensen zo veel bereidheid tonen.'

Zelf eten ze hun spaargeld op. Een uitkering zit er voor Loeb als onverzekerde zzp'er niet in. Rinzema is aangesloten bij een collectief broodfonds, maar krijgt nul op het rekest als ze daar aanklopt. Lullig, maar jij bent niet ziek, krijgt ze te horen. 'Er was niks. Ik ben zo veel mogelijk werk gaan aannemen, maar het einde van mijn spaarrekening kwam toch al vrij snel in zicht. Via via kreeg ik een baan aangeboden bij De Nieuwe Poort op de Zuidas - schrijven voor nota bene een platform tegen jeugdwerkloosheid. Om die dubbelheid heb ik ook wel weer kunnen lachen.'

In het voorjaar vertrekt Rinzema voor een kunstenaarsresidentie van zes weken naar Libanon, waar ze de kracht van humor in

conflictgebieden onderzoekt. Ze praat met Syrische vluchtelingen, Libanese komieken en Palestijnen in nood. 'Als die nog kunnen lachen om alles wat hun overkomt, dan moet het mij zeker lukken, was de gedachte.'

Als ze weer terug is in Amsterdam, zien ze elkaar weer één keer per week. In juni trouwt Loeb, in augustus treden ze voor het eerst weer op, in het Vondelpark Openluchttheater, met een mix van oud en nieuw materiaal. Dat was geweldig, zegt Loeb. 'Ik voelde me zó anders dan een jaar daarvoor. We vonden elkaar weer op het podium.'

Loeb's grootste angst was al die tijd dat Matroesjka het niet zou overleven. 'Ik vreesde dat Janneke me zou dumpen, het 'uit zou maken', dat ons impresariaat ons niet meer zou willen en dat niemand ons nog zou boeken - dat ik een kans had verneukt.'

Rinzema: 'Maar ik heb nooit gedacht: ik ga een vacature openstellen voor een blonde cabaretière met rode lippen. Mensen zeiden tegen mij: 'Je weet toch niet of ze volgend jaar beter is?' Maar ik vond dat ik gewoon vertrouwen moest hebben in de tijd die de dingen wel weer op hun plek zou zetten. En ik wilde ook niet iemand anders vinden.'

Loeb: 'Het gaf mij rust toen ik wist dat we in september gewoon weer verder zouden gaan: ik heb gewoon werk, ik ga gewoon door met wat ik altijd gedaan heb en wat ik het liefst doe.'

Rinzema: 'We hebben elkaar uitgelegd hoe het jaar voor ons allebei is geweest. Ik heb haar verteld dat ik echt een tijd in paniek ben geweest, over hoe het verder moest met mij en ons. Ik vond dat in eerste instantie moeilijk, omdat ik dacht dat Lisa misschien zou denken dat ik haar iets kwalijk nam. Maar als ik niets had gezegd, hadden we niet meer die gelijkwaardigheid gevonden die absoluut nodig is om samen op een podium te staan.'

Loeb: 'In het begin nam ik het Janneke, maar ook andere mensen om mij heen, wel kwalijk dat ze niks door hadden gehad.'

Rinzema: 'Net zoals ik heus wel boos ben geweest op Lisa. Waarom gaf ze niet eerder aan dat het écht niet meer ging?'

Loeb: 'Ik wilde niet de zwakke zeikerd zijn. Ik ben hard voor mezelf en extreem perfectionistisch.'

Rinzema: 'Haar perfectionisme beïnvloedde mij soms ook, op een negatieve manier. Ik dacht dan: als ik een fout maak, wordt Lisa boos.'

Loeb: 'Janneke kan besluiteloos zijn, dat vond ik dan weer irritant. Ik weet altijd wat ik wil en ik weet het snel.'

Rinzema: 'We houden elkaar in evenwicht, dat hebben we ons nog meer gerealiseerd. En op het podium zijn die uitersten fijn, dan kun je lekker op elkaar inhakken.'

Loeb: 'Ik slik nog steeds medicatie en ga nog steeds naar een psycholoog. Dit najaar treden we soms weer vijf dagen achter elkaar op, maar ik weet nu wel dat ik dan op de andere dagen moet uitrusten en sporten, en niet nog van alles ernaast moet gaan doen. De reprise van volgend jaar is al gepland, maar we gaan niet meteen daarna een nieuwe voorstelling maken. Na de reprise zien we wel verder.'

Rinzema: 'Het is achteraf gezien bijna profetisch. De voorstelling heette Brainwash. We hadden het over knotsgekke personages in

krankzinnige tijden, geestverruimende liedjes, zaten helemaal in die terminologie, maar met een andere kapstok. Het ging bijvoorbeeld over Lisa's voorgenomen huwelijk. Ik confronteerde haar met het feit dat zo veel vrouwen in Nederland parttime werken, dat de kans vrij groot was dat zij op een gegeven moment ook aan kinderen zou beginnen. Hoe moest het dan met mij? Dat was een hypothetisch geval, maar ging ook over onze afhankelijkheidsrelatie. Nu hebben we de gebeurtenissen van het afgelopen jaar in de voorstelling verwerkt en ruziën we in een scène over de medicijnen van Lisa. Als zij haar pillen niet slikt, ben ik de sjaak. Dat levert veel spannender cabaret op. Het bleek uitstekend te passen bij alle andere grappen over Trump, terreur en #MeToo.'

Loeb: 'Die scène over mijn medicijnen heb ik geschreven. Ik kan haar makkelijker harde dingen tegen mij laten zeggen dan zichzelf. Ik wilde niet dat ze het gevoel zou hebben dat ze zich bij het schrijven moest inhouden. Ik doe in de voorstelling ook nog een rap over het 'feestje' dat het in mijn hoofd was, het afgelopen jaar.'

Rinzema: 'We hebben dit jaar ervaren hoe afhankelijk we van elkaar zijn. Dat wisten we al wel, maar we hadden het nog nooit zo sterk gevoeld. Als Lisa vervangbaar was geweest, was wat we samen deden ook niet zo uniek geweest.'

Loeb: 'Voorheen speelden we alleen maar typetjes, nu laten we onszelf zien. Dat is de winst van dit jaar geweest. We kozen eerder ook onderwerpen die voortkwamen uit onze fascinatie, of die iets met onszelf te maken hadden, maar dat kon het publiek niet weten. Zo speelde ik een personage dat allemaal ziekten tegelijk heeft. Ik ben nogal een hypochonder, maar dat weet niemand in de zaal. De typetjes zijn niet verbannen, maar hebben een extra laag gekregen. Door bijvoorbeeld die 'ziek in mijn hoofd'-rap, of een verhaal over Jannekes achtergrond als domineesdochter.'

Rinzema: 'We zijn eerlijker geworden naar onszelf, maar ook naar elkaar. We hebben het absolute dieptepunt bereikt, dan kun je je niet meer verschuilen. We vulden voorheen veel dingen voor elkaar in, waren best wel voorzichtig met elkaar.'

Loeb: 'Te voorzichtig. We gingen confrontaties uit de weg. Dat is ergens ook wel logisch, denk ik. Als je zo veel met elkaar op pad bent, moet je het ook gezellig houden.'

Rinzema: 'Je hoort mensen vaak zeggen: ik doe gewoon mijn eigen ding en mijn buurman zoekt het maar uit. Maar zo werkt het niet. Dat proberen we te laten zien: als duo staan wij symbool voor wat er in de samenleving gebeurt. Je kind niet laten vaccineren, om maar wat te noemen, is geen op zichzelf staand besluit. Dat heeft invloed op anderen.'

Loeb: 'En rekening met elkaar houden is niet alleen ingewikkeld, maar ook mooi.'

Rinzema: 'Alles altijd alleen afkunnen is niet de grootste prestatie in een mensenleven. Ook wat cabaret betreft kun je meer als duo. In je eentje houd je een monoloog, bij ons komen twee wereldbeelden en twee fantasiewerelden elkaar tegen.'

Loeb: 'Het verhaal van een vrouw van 29 die getrouwd is nadat ze een depressie kreeg, is niet zo origineel. Wat wij samen hebben doorgemaakt, maakt het uniek.'

Rinzema: 'We hebben elkaar nodig gehad om te doen wat we doen, om deze voorstelling te kunnen maken en beter te worden. En nu gaan we mensen erom laten lachen. De cirkel is rond.'

DUO'S EN DEPRESSIE

Alex Klaasen en Martine Sandifort moesten in 2003 de tournee van hun voorstelling *Volgend jaar lach je d'r om voortijdig afbreken* omdat Sandifort aan een depressie leed. Mike Boddé en Thomas van Luyn (Ajuinen & Look) konden niet verder met hun debuutshow *De fiets van Marleen* nadat Boddé in 1995 een depressie belandde. Ze kwamen later succesvol terug als theater- en tv-duo.

V PUBQUIZ

Matroesjka treedt vanavond op tijdens de V Pubquiz, om 20.00 uur in het NewWerktheater, Amsterdam. Daarbij worden tachtig vragen gesteld over alles wat met cultuur te maken heeft en zijn biografieënboxen, Bosatlassen, prullenbakken, horloges en een e-reader te winnen. Ook de indiepopband EUT treedt op. Inschrijven kost 5 euro en kan via volkskrant.nl/inclusief.

+

Amsterdam

<

Politiek

€ 0,39

 15

6 min lezen

**Wat de duikvlucht van
voormalig icoon van de**

€ 0,39

3 min lezen

**Vijf vragen
over de
asielprocedure
en waarom die
niet zomaar**